

Izhaja — izvenredni ponedeljek — vsak dan zjutraj. — Uredništvo: ulica sv. Frančiška Asiškega št. 20, I. nadstropje. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu. — Nefrankirana pisma se ne jemljejo, rokopiši — Izdejalci in odgovorni urednik Štefan Godina. — Lastnik — Edinost. — Tisk tiskarne Edinost. — Naročnina znaša na mesec L. 6.—, pol leta L. 32.— in celo leto L. 60.—. — Telefon uredništva in uprave št. 11-57.

Govorimo jasno

Naše šolske zadeve

«La Voce dell'Isanzo» (Sočin glas) v Gorici prinese v svoji 158. številki na uvodnem mestu članek pod naslovom «Govorimo jasno», v katerem pravi glede naših šolskih zadev naslednje:

«Z moralnega stališča ni bil noben Slovenec zapostavljen v priporočilno Italijano. Večina slovenskih šol je bila zopet odprta s slovenskimi učitelji; niso bile odprte one srednje šole, katere je bila v Juljski Beneški ustanovila avstrijska vlada z dolžnim namenom, da bi služile kot ognjišča narodnostnega sovražstva; in če se te srednje šole niso obnovile na bolj pošten in bolj plemeniti podlagi, to je, kakor prave rodniške šole, tedaj je temu vzrok to, ker Italija do zdaj ni mogla se najti zadostnega števila slovenskih učiteljev, ki bi dajali zagotovilo, da so v resnici to, kar mora biti vsak učitelj v kulturni državi, namreč vzgojevalci naroda, apostoli moralne pobožnosti, ne pa fanatični agitatorji neuglaslega narodnostnega sovražstva ali pa celo politični agenti tuje države.»

Naslov uvođenega članka, pod katerim prinaša «La Voce dell'Isanzo» te vrstice, kakor rečeno, se glasi: «Govorimo jasno! Mi že razumemo, kar je laški članek tamkaj napisal, mramro pa tudi reči, da to ni vse res.»

Večina slovenskih šol se je zopet odprla — na deželi, ne pa v mestu. V Gorici se ni odprla nobena šola, niti ena slovenska ljudska šola. In vendar je Italijanom dobro znano, koliko slovenskih šol in šolskih čenov smo imeli pred vojno v Gorici in koliko slovenske dečje je prihajalo te šole.

Govorimo jasno! Tudi s številkami smo to opetovano dokazali in poklicali Italijanom v spomin, pa doslej je zmiral brez uspeha. Ali je to pravilno? Ali ni tukaj Slovenec zapostavljen v priporočilno Italijano? Ali pa je mogoče, da je celo taka protekcija, če se Slovenec zapro šole in se jim tako zapre pot do omike? Govorite jasno!

«La Voce» piše nadalje: «Če se srednje šole niso obnovile, — tedaj je temu vzrok to, ker Italija do zdaj ni mogla se najti zadostnega števila slovenskih učiteljev.»

Saj jih pa tudi ni nikoli iskala, ni nikoli popravljala po njih! Pač pa je tega in onega učitelja iz dežele iztirila, ne zato, ker je bil fanatičen agitator narodnostnega sovražstva, in tudi ne zato, ker je bil političen agent tuje države, ampak samo zato, ker je bil — Slovenec! Kdo se tukaj ne spominja g. Karla Prijeteh, profesorja slovenske gimnazije v Gorici! Ali si je mogoče misliti bolj mirnega, miroljubnega in flegetičnega človeka, kakor je bil on? Ni bil ne agitator in ne agent, ni se nikdar ni ničesar izpostavljalo, a vendar so ga v spremstvu karabinerjev poglajali čez mejo, kakor nevarnega in škodljivega človeka, in sicer samo zato, ker je bil — Slovenec! Nobene druge krivde niso našli na njem, nobene druge krivde mu niso mogli na njegovo zahtevo navesti!

Govorimo jasno! Izgnani ljudje iz dežele in potem praviti, da jih ni mogoče najti, to je grda binavščina in slepljenje javnosti, ki ni se počena o tem.

Ce bi Italija resno mislila na odpritev slovenskih šol, tedaj bi tudi resno iskala zanje profesorje in jih tudi našla; mi sami bi bili pripravljeni, pomagati ji pri tem delu in pričrati smo, da bi to delo tudi uspelo in da bi že letos na jesen bile odprte vse naše srednje šole. Seve, če bi v vsakem profesorju, ki bi ga mi navedli, Italija videla le fanatičnega agitatorja in političnega agenta, potem bi bil ves trud zastoj! A to je ravno tisto, kar mi poudarjamo, to je tisto, ki se glasi — mi ne dajmo dati vam slovenskih srednjih šol v deželi in izven dežele imamo izborne moči za naše srednje šole, naši ljudje so in imajo pravico do tukajšnjega bivanja! Italija naj jim le dovoli povrniti in naj jih uvrsti med učne moči slov. srednjih šol, pa bo videla in se prepričala, da imamo mi Slovenci res moči, ki so v resnici to, kar mora biti vsak učitelj v kulturni državi, namreč: da imamo prave vzgojevalce naroda in apostole moralne pobožnosti.

Naše ljudi treba siliti ne s stališča nacionalnega šovinizma, marveč s stališča pravičnosti in humanitete!

«La Voce» piše k sklepu svojega članka: «(Slovenec) naj pazi in naj resno razmišlja, da je njih narodni obstoj, njih narodni prospektno navezan na mirno medsebojno bivanje z Italijani.»

Govorimo jasno! Mi vemo, da smo navezani bivati v Gorici z Italijani, vemo tudi, da je najlepše tam, kjer bivajo narodi v miru med sabo, in mi Slovenci si tega tudi želimo, da bi bile mogoče, v miru shajati z lastnimi soseskami in sodeželanji; a mir zamore sloneti in se utrjevati edinele na podlagi — pravičnosti. Zastoj je misliti, da se kulturni narod umiri, če se ga je oropalo njegovih šol, če se mu grozi s požigom in pobojem in če se mu tudi resno poži njegove domove in uničuje njegove kulturne ustanove ter tako spodrežuje korenine vsakega napredka in življenja sploh!

Kje ste se videli leva, ki bi vas mlo in hvaležno gledal, če s težkim kolom udarite po njem, če mu s kladivom izbijate zdrave zobe in če ga s smolnato bakljo smodite pod repom! Govorite jasno, pa tudi odprto srčno!

Gospodje okoli «Voce»! Ce vam je res resno na tem, da se med nami in vami stvarijo mirni odnosi, tedaj delujte na to, da se čim prej, še letos otvorijo v Gorici naše slovenske šole. V dejanju pokazite, da tudi vi hočete mir. Ne posnemajte tistih potujočih komedijantov, ki zdaj v Parizu in Londonu, potem v San Remu in Pallanzu, in zopet v Boulogni in Spa s kričnimi razsodbami širijo razpore in sejo vojne, marveč pokazite, da umete comiti, da je dober, miren sosed boljši, nego pa še tako cborozen zaveznik daleč.

Drugeče pa ohranite svoje grožnje za sebe! Ta krepki odgovor na slepomšnje ljudi, ki

se nam hočejo kazati dobrohotne prijatelje, želeče živeti z nami v angeljskem miru, ki pa vendar opravčujejo krivice na škodo našega naroda in njegovega šolstva, smo posneli po «Goriški Straži», ker ta lekcijska v naši goriški tovarišici velja — mutatis mutandis — za vse zasedeno cenzilje. Povsod smo priče grde igre: naše ljudi, ki bi hoteli službovati tu, izganjajo; oziroma odklanjajo s pretvezo, kakor jo označa goriški list — potem pa se izgovarjajo, da takih naših ljudi — ni! V takem začaranem krogu se pode in gonijo nas, da nam odreka naša prava in naše plemenito stremenje — po nauku in naobrazbi. Prav pravi «Goriška Straža»: nedostaje iskrenosti!

Razne vesti iz Jugoslavije

Reševanje krize v Jugoslaviji je zopet običalo na mrtvi točki. Stranke niso mogle priti do sporazuma za sestavo koalicijske vlade. Glavna ovira je menda — kakor smo že večkrat omenili — agrarna reforma. Vesni je povrnili regentu poverjeni mu nalog. Regent se je posvetoval te dni z Vesničem, Davidovičem in Protičem. Ta poslednji je baje postal intrinsegen. Izjavil je baje, da ne misli vstopiti več v nobeno kombinacijo z demokrati. Glasovi se širijo različni. Eni trde, da je zopet Vesniču poverjena naloga za sestavo koalicijske vlade, toda z ožjim programom: nova vlada naj bi rešila le volilni zakon in načrt ustave, da bi se mogle razpisati volitve. Drugi imenujejo Nikolo Pašića, ki bi sestavil vlado s parlamentarno zajedno, a brez demokratov. Optimisti se nadejajo, da je neposredno pričakovati sestave nove vlade. — Naše mnenje, ki prevladuje tudi med vsem našim narodom na zasedenem ozemlju, je, da bi bilo res najbolje, če bi se stranke združile za gori omenjeni ožji program z volilnim zakonom kot kardinalno točko, da bi prišlo čim prej do pravega ljudskega zastopa. Naše uverjenje govori, da bo markaj drugače, čim dobe besedo pravi in resnični zastopniki naroda, ne pa ljudje, ki so bili nekdanj čim, danes pa nimajo nobenega ljudskega mandata, in ki se — in v tem je največje zlo — ne morejo izobiti starih ideoloških prejšnjih strankarskih bojev, ali pa — tudi to je možno — ki še v zadnjih lipih poizkušajo rešiti, kar se rešiti da — za svojo osebo.

Glas iz Koroske. Avstrija prosi ravno sedaj v Belgradu za živeč. Vse nemške novine ugibljejo, ali bo dala Jugoslavija živeč ali ne? Le celovške novine biljugo ogenj in zveplo na nas, in pravijo, da v Jugoslaviji ljudje lakote umirajo. Je to pristna, Nemcem prirojena neumnost. Kdo v Jugoslaviji ne pozna borbe, ki se sedaj bje za slovenski del Koroske, ali malokateremu je znana podlost, ki se je poslužujejo tam naseljeni Nemci. Postena so naša sredstva, s katerimi se borimo proti tem naseljenim in odpadnikom, in postena je naša zahteva. Mi nočemo drugega, nego da smo na svoji zemlji gospodari in to dosežemo s poštenim narodnim delom. Da se naš narod hoče otresti za vedno suženjskega jarma, ki ga je nosil stoletja pod nemško oblastjo, temu so dokaz velikanski shodi, ki so se vršili v mesecu maju in juniju po vseh krajih cone A; temu je dokaz dejstvo, da v coni B vre in vse z največjo napetostjo pričakuje glasovanja v coni A. — V Celovcu prihaja denar iz Avstrije in s tem denarjem plačujejo letake, brošure in umazane novine, v katerih nas napadajo in psujejo na najneumnostnejši način. Ob enem pa ti ljudje vendar molodujo pri nas za pomoč in pretakajo kroko-dilske solze. Živeča bi radi imeli; a ta živeč bi poslali potem v cono B, oziroma v Celovce, kjer bi s tem našim živečem agitirali proti nami No, po dobajajočih poročilih sodimo, da se ni bati tudi te agitacije; naši trde, da so svoje stvari sigurni, ker vedo, da mora pravica zmagati. Vendar naj bi gospoda v Belgradu, ki imajo prvo besedo v tej stvari, povedali avstrijski misli, da že mi sami dajemo dovolj živeča za vso cono B tedaj, ko zasledimo to cono, oziroma vse slovenski del Krške. Ta čas ni več daleč; do tedaj pa naj hrani cono B Celovce, ki ima bjeve živeča, nego vsa Jugoslavija! Vsaj zatrjujejo tako dan na dan celovške novine.

Cona A protestira. Glas, da hoče alirana misija v Celovcu odpraviti demarkacijsko črto, je silno razburil slovenski živelj v coni A. Ljudstvo je zahtevalo, naj se skličejo shodi, predvsem v Velikovicu in v Borovljah. Ta dva shoda sta se vršila v nedeljo, dne 23. julija in sta se razvila v impozantno manifestacijo ljudske volje. V Borovljah je prišlo nad 8000 zborovalcev. Nastopili so govorniki različnih političnih struj, sami sinovi Korotana. Sprejeta je bila resolucija, ki jo je prečital nadučitelj Karel Mahkota:

«1. Odprava demarkacijske črte bi bila očitno kršenje za nas edino merodajnih določil komaj ratificirane saintgermainske mirovne pogodbe;

2. z odprtem meje nastopi za našo aprovizacijo težka kriza, ker bi za cono A namenjena živila romala v Celovce v vso Avstrijo in bi neprimerno manje vreden avstrijski denar preplaval ves naš pas ter pahnil zaupljivo ljudstvo v hudo gospodarsko škodo;

3. red in mir, ki smo ga komaj vzpostavili in ves čas vzdrževali, bi bil zopet ogrožen. Nemški teroristični agitatorji bi tik pred plebiscitom namenoma povzročili pretepe in poboje, samo da diskreditirajo našo upravo. Se je v preživem spominu nam je čas, ko je divjalo preko nas nebrzdano nemško nasilje, ko so nemške tolpe palile naše domove, zavrtno morale naše sinove, ropale in plenile naše cerkve in teptale naše svetinje, ko so žugale vsem, ki jih zaenkrat še ni mogla udariti njih roka.

Slovenski Koroski ne maramo več takih časov in rotino našo vlado, naj pod nobenim pogojem ne pripusti odprti demarkacijske črte, ker bi se drugače nemško nasilje moralo ubiti s samopomočjo! Pozivljamo našo pokrajinsko vlado v Ljubljani in osrednjo v Belgradu, naj zastavi vse svoje moči in ukrepe vse korake, da naša sveta koroska zemlja ne bo zopet izhodišče in upadna vrata Nemcem proti jadranskemu morju in na našem Balkanu.»

Nad osemstolet rok se je dvignila in grovoviti vzklikanjem je bila sprejeta resolucija; manifestirali so in se razšli. Govorila je ljudska volja, in pokazala, da je Nemcem obdilo na Koroskem. Komisija v Celovcu in z njo ententa ste čuli glas ljudstva — ta grovoviti klic, ki je svari pred namero vanim zločinom. Naj tu posnamemo še pomirljivo vest, ki jo je dobil ljubljanski «Večerni list» iz Belgrada: Merodajna oseba je poročevala lista zagotovo, da orednaja vlada nikakor ne namerava opustiti demarkacijske črte na Koroskem!

Minister prosvete. Minister za uk in bogočasije Pavle Marinković se je vrnil iz Karlovi Vari in zopet prevzel svoje uradovanje v ministrstvu.

Zaplemba. Minister za pravosodje Marko Trifković je poslal Narodnemu predstavništvu zakonski predlog, po katerem se imetje podanikov neprijateljskih držav stavlja pod državni sekvester. Dokler ta zakon ne bo rešen, se bo to vprašanje

uredilo z začasno naredbo, ki jo je že podpisal regent prestolonaslednik Aleksander.

Tehniška fakulteta v Ljubljani. Vслед negodnega položaja, ki je nastal zaradi tehniške fakultete, je sklenil proforski zbor te fakultete v svoji redni seji dne 25. junija t. l. nabiti na črno desko sledečo izjavo: Dijaštvu se naznanja, da otvoritev V. semestra v jeseni 1920. radi pomankanja prostorov še ni zajamčena. Ali se V. semester prične ali ne, se bode objavilo, eventualno po časopisih, pravčasno t. j. gotovo pred vpisovalnim terminom v inozemstvu.

Vesniču vnovič poverjena sestava vlade

Koncentracijska vlada z omejenim programom

ZAGREB, 2. Glede krize javlja «Hrvat»: Kombinacija s Pašićem temelji na dejstvu, ker so gotovi politični krogi uverjeni, da bo predsednik začasnega parlamenta regentu nazvetoval Pašića. Dobro poučeni krogi pa trdijo, da bo Pašić skoraj gotovo odklonil mandat, ker je že slab in star. S Pašićem vred je bil pozvan v Belgrad tudi Trumbić. Do 19. včeraj regent ni nikogar pozval na dvor, da se posvetuje z njim o krizi.

BELGRAD, 3. Ko je dr. Vesnič vrnil mandat za sestavo vlade regentu, je ta podklical k sebi vnovič dr. Ribarja in ga vprašal za njegovo mnenje. Dr. Ribar mu je svetoval, naj poizkuša še enkrat s koncentracijo in poveri to nalogo Davidoviču, Draškoviču ali Pribečeviću od demokratov ali pa Protiču ali Vesniču od radikalcev. Regent se ni takoj odločil. Proti večeru pa je poklical na dvor Ljubo Davidoviča. Zato se je splošno mislilo, da bo poveril njemu in časopisje je o tem poročalo kot o gotovem dejstvu.

Regent pa se je hotel z Davidovičem samo posvetovati kakor potem s Protičem. Sestavo vlade pa je danes vnovič poveril dr. Vesniču. Ta je stopil že tekem dneva v zvezo z demokratimi in jih vprašal, ali stopijo v koncentracijo na podlagi Protičevega agrarnega programa. Demokratji so odklonili. Ob enem pa predlagali, naj se vprašanje agrarne reforme izloči iz vladnega programa, ki naj se omeji samo na volitve. Vesnič bo odgovoril na ta predlog še le jutri.

BELGRAD, 3. Dr. Vesnič je sprejel mislilo, da stopi s strankami v pregovore za sestavo koncentracijske vlade. V prvi vrsti namerava doseči sporazum glede volilnega zakona in načrta ustave. Narodno predstavništvo bi se po razglasitvi volilnega zakona in ratifikaciji mednarodnih pogodb takoj odločilo. Potem bi se razpisale volitve za konstituanto.

Vesnič sprejel sestavo vlade

BELGRAD, 3. Razni klobi so imeli danes seje. Radikalni klub je po izmenitvanju položaja izjavil, da se s tem strinja, da dr. Vesnič sprejme mandat za sestavo koncentracijske vlade. Pri pogajanjih pa se imajo opustiti vsa sporna vprašanja. Čimprej je treba priti do volitev.

Protič ne vstopi v novo vlado?

BELGRAD, 3. V parlamentarnih krogih se govori, da Stejan Protič ne bo vstopil v novi Vesničev kabinet, ker se ne strinja s predloženim programom. Novi Vesničev kabinet se po sedanjem načrtu ne bo bavil z agrarno reformo in z vprašanjem izvoza.

Pomen Pašićevega prihoda

BELGRAD, 3. Radikalna stranka je pozvala Pašića v Belgrad. Ker je znano, da Pašić pred volitvami nikakor ne mara priti v kombinacijo, je verjetno, da gre v tem primeru za njegov nasvet in za kongres radikalne stranke.

MADŽARSKI VPAD NA NASE OZEMLJE

BELGRAD, 3. Iz Subotice javljajo: Dne 30. julija zjutraj je na naše ozemlje 14 km severno od Subotice vpadla madžarska razbojniška tolpa in odvela na Madžarsko 600 glav goveje živine. Škode je 4 milijone kren. Uvedla se je preiskava, ali so se ropa udeležile tudi regularne madžarske čete.

Vojno stanje z Avstrijo prenehalo

BELGRAD, 31. Minister za zunanja dela je objavil, da se Jugoslavija ne nahaja več v vojnem stanju z avstrijsko republiko. Mir so sklenili dne 16. julija, ko je bila ratificirana saint-germainska mirovna pogodba. Tako je prenehalo vojno stanje med Belgradom in Dunajem, ki je trajalo dvajset dni manj, kot šest let. (Od 15. julija 1914 po starem koledarju do 15. julija 1920 po novem koledarju.)

JUGOSLOVENSKA VLADA IZPUSTILA D'ANNUNZIEVA LETALCA

RIM, 4. Agencija «Stefani» javlja iz Belgrada z dne 3. t. m.: Vlada je izpustila v svobodo italijanska letalca, ki so vzleteli iz Reke nad Hrvaško, kjer so se morali spustiti. Letalca sta odpovala skozi Schun. Postopalo se je z njima zelo vlnudno.

Sporazum med Italijo in Albanci

Italijanska vojska zapusti Albanijo!

Po tolikem vrvenju, tolikih težavah in tolikih preliti krvi je slednje vendar dosežen sporazum. Sovražnosti so prenehale. V Rimu so izdali naslednje oficijozno obveščenje: «Obveščeni smo od zanesljive strani, da sta albanska vlada in conte Manzoni, pooblaščenec kraljeve vlade, podpisala zapisnik, ki določa uredbo vseh italijanskih v zvezi z vzpostavo tradicij in prijateljskih vezi z Albanijo, nekar Italijanska vlada umakne svoje čete iz Valone, Otok Saseno, ki nadvladuje in nevturalizira valonski zaliv, ostane zaseden od italijanskih čet. Oficijelno sporočilo se objavi, čim dosepoje iz Drača avtentične listine. Pogajanja je že baron Alioti pred nekaj časa dovedel do dobrega uspeha, ali italijanska vlada je hotela onemogočiti kakršnjesibodi zlohotno tolmačenje od strani nam sovražnih življenj in ni hotela skleniti spo-

razuma pred 2. julija, to je, dokler ni s sijajnim vojaškim uspehom dokazala mogočne sposobnosti naših čet, ki so bile absolutno v stanju, da zruše vsako obnovitev sovražnosti.»

Nadalje vesti javljajo, da se je že začelo z vračanjem čet iz Albanije v Italijo. Valona se izprazni popolnoma v nasprotju s prejšnjimi vestmi, ki so hotele vedeti, da Valona ostane začasno v posesti Italije. Valono zasledijo taklo albanske čete. Italija obdrži samo otok Saseno. Sporazum so podpisali conte Manzoni za italijansko in trije glavci za albansko vlado. Podča se takoj v Rim mešana komisija Albancev in Italijanov v svrhu, da doseže odobritev sporazuma in da ugotovi gospodarske in trgovske klavzule.

Italijansko podjetje v Albaniji je prišlo torej končno do likvidacije. Gori navedeno oficijozno sporočilo o doseženem sporazumu priznava samo odkrito, da je šel ital. pooblaščenec na pogajanjih le še za tem, da bo odhod čestten za italijansko vojsko. Sicer pa pomenja sporazum za italijansko stran: popolna samostojnost Albanije, vključivi Valono, ki pa so jo — mimo grede bodi omenjeno — Italijani zasedli že l. 1914. In sicer kot tržno strategično oporišče za Jadransko in kot trgovsko izhodno točko za Balkan, kar je bilo Italiji pripoznano v londonskem paktu. S tega vidika treba presojati pomembnost sedaj doseženega sporazuma, oziroma izpraznenja Albanije od italijanskih čet. Italijanska javnost sprejme vest o tem sporazumu gotovo s kaj mešanimi občutki. Začetek albanskega podjetja je bil vzprijorjen — recimo — tako mnogo obetajoča, da se Italijanska javnost mora čutiti razočarano. Kajti konec niti ne govorimo o ogromnih žrtvah, ki jih je požrlo to podjetje.

RIM, 4. Ni treba še posebej poudarjati, da je naredila vest o zapustitvi Valone s strani italijanskih čet naravnost porazen vrtak na italijansko imperijalistično javnost; kekor je na drugi strani povzročila viher navdušenja pri socialnih demokratih, ki vidijo v tem dogodku uspeh svojega pritiska proti albanski pustolovščini in dokaz svoje moči, ki lahko vpliva tudi na potek vnane politike. Ne manjajo, seveda glasovi — kdaj so manjkali?! — ki izražajo tudi to priložnost za bruhanje svojega sovražstva proti Jugoslaviji, ki da bo izkoristila to slabost italijanske vlade, ker jo nikakor ne veže Giolittijev dogovor z albansko vlado, ki ga ona ni podpisala.

Nihče, seveda ne omenja, da je Giolitti sklenil dogovor z albansko vlado, ki je pravzaprav strometen za Italijo, z gotovim namenom. Ne sme se namreč pozabiti, da bi Italiji sovražna Albanija zapirala pot italijanskemu rovarjenju proti balkanskim državam, četudi bi držale Valono Italijanske čete, dočim smatra Giolitti, da ne bo delala neodvisna in prijateljska Albanija prav nikakršnih ovir v tem oziru in da se bo dalo izrabljati nekeleto več nego 1 milijonsko albansko prebivalstvo kot orožje proti balkanskim državam predvsem proti Jugoslaviji. Da je to načrt italijanske vlade, je jasno, ni pa gotovo, da se obnese, kajti en milijon Albancev bo prav malo vplival na razvoj večjih balkanskih držav, četudi bi ne bilo pridlo tudi v Albanijo — geslo «Balkan Balkancem», kar pa se ne more utrditi.

V enem pa se strinjajo vsi listi, in to je: da je albanska politika, vodjena po točno določenem načrtu od Crispija do San Giulianija, doživela žalosten končaj, da je most, preko katerega se je nameravala Italija razširiti gospodarski na vzhod, — pot, da je valonska luka, ključ Jadrana, za Italijo izgubljena. Tudi pogoj, pod katerimi je italijanska vlada pristala na zapustitev Valone, ne menijo ničesar na gori omenjenih dejstvih. Klavzule italijansko-albanskega dogovora niso še znane, toda oficijozni list «Temps» in z njim tudi drugi listi pravijo, da je prišlo do sporazuma na podlagi nastopnih pogojev:

1. Italija priznava pravico albanske vlade do lastne neodvisnosti in smatra vlado v Tirani kot zastopnico albanske politike, ter se bo pogajala z njo v svrhu pospešitve pogajanj za prijateljski sporazum med obema državama, katerima je usojeno živeti v dobrem sosedstvu in bratskem prijateljstvu.

2. Italija se odreka zasebe in uprave mesta Valone. Italijani ne bodo imeli več nobenega vpliva na mestno upravo, ki bo takoj izročena zastopniku albanske vlade. Vse prebivalstvo se bo lahko vrnilo v Valono. Izdala se bo amnestija za vse upornike, ki se bodo lahko vrnili v svoje domove.

3. Italiji se odredi gotov rok, tekem katerega bo morala izprazniti mesto. Tekom tega časa bodo obiskala albanska vojaška poveljstva italijanske vojaške oblasti.

4. Italija bo tudi nadalje lahko zasedala otok Saseno kot vojaško in mornariško bazo, a razentega tudi rt Linguetto in rta portil, pred Arzo, tako da bo imela v svoji posesti trikot, ki ji bo omogočil vojaško nadvlado nad valonsko luko.

5. Italija se bo lahko posluževala v vseh slučajih valonske luke za pribežališče in opremo svojih ladij.

6. Italijanski ujetniki se takoj vrnejo a italijansko poveljništvo se obvezuje, da bo izpustilo v svobodo vse ujetnike in internirance na otoku Sasenu.

7. Italiji se prizna pravica do izkoriščanja albanskih rudnikov po predloženem dogovoru z albansko vlado v Tirani.

8. Italija in Albanija sta odločno za ohranitev trajnih vezi nerazdružljivega prijateljstva.

ITALIJANSKE ČETE OSTANEJO V SKADRU

RIM, 4. Agencija «Stefani» poroča, da je bil podpisan znani dogovor z albansko vlado v Tirani, po katerem bodo italijanske čete zapustile Valono. Italijanska posadka v Skadru ostane še nadalje v mestu.

Ruske čete na poti v Varšavo

CURIH, 4. (S.) Radiobrojavka iz Moskve pravi: Boljševiki so prekoparili reko Bug, zadnjo oviro na poti v Varšavo in poizkušajo pretrgati zveze med Gdanskim in Varšavo. «Temps» demantira zavetje Brest-Litovskega s strani ruskih čet.

Rusko-poljska premirna pogajanja prekinjena v svrhu začetka mirovnih pogajanj

CURIH, 3. Radiobrojavka javlja te le vesti o premirnih pogajanjih med sovjetsko Rusijo in Poljsko. Poljsko odposlanstvo je predložilo 1. avgusta ruskim zastopnikom svoja pooblastila, ki se omejujejo na pogajanja glede premirja. Rusko odposlanstvo je izjavilo, da morajo — poljski zastopniki — po poljskih predlogih — imeti pooblastilo ne samo za podpis premirja, temveč tudi za podpis glavnih mirovnih pogojev. Rusi zahtevajo največja jasniva glede tega vprašanja, brez katerih ne morejo sprejeti premirja. Poljskemu odposlanstvu je bilo predloženo, naj sporoči svoji vladi, da naj pošlje pravčasno telednevno pooblastilo, da se morejo zastopniki sestati 4. avgusta v Minsku. Poljsko odposlanstvo je izjavilo, da je prisiljeno oditi v Varšavo v svrhu predložitve tega vprašanja vladi. Dne 2. avgusta je poljsko odposlanstvo odpovalo v Varšavo.

Rusko prodiranje v Perziji

PARIZ, 4. (S.) «Temps» javlja iz Teherana, da so Rusi zavzeli Guiklo.

Italija se udeležila delovanja francosko-angleške misije na Poljskem

VARŠAVA, 3. (S.) Italijanski poslanik v Varšavi Tommasini in general Ronci sta dobila ukaz, da se udeležita delovanja francosko-angleške misije na Poljskem.

Rusi in Romuni

DUNAJ, 4. Kr. romunski komisar na Dunaju objavlja: Z ozirom na brzotavko jugoslovenskega presbira v Belgradu z dne 31. julija demantiramo ponovno in najodločnejše vesti o mobilizaciji v Romuniji. Po domes domski brzotavki velikega generalnega štaba iz Bukurešta ni niti en ruski vojak prestopil mejo Besarabije ali Romunije sploh. Povsod v deželi je red in mir.

Kitejske se ni udeležila japonsko-ruskih bojev v Nikolajevskem.

TOKIO, 2. (S.) Tokijska vlada je poslala 30. julija pekinski vlad notu, v kateri zahteva preiskavo, ki bi dokazala, da se niso udeležili tije kitajski topovi boja, ki se je bil med Rusi in Japonci v Nikolajevskem dne 12. marca. Kitejski vladi se je editalo, da so njeni topovi streljali na Japonce.

DRUGA INTERNACIONALA PROTI TRETJI

ZENEVA, 3. Tukaj se vrši kongres druge internacionale, ki razpravlja sedaj o Zvezi narodov, oziroma versafelski pogodbi in o premetitvi glavnega tajništva iz Bruxellesa v London, ki bo brzokone imel glavno besedo v tretji internacionali. Tekom razprave o versafelski pogodbi je poudarjal nemški socijalist Bernstein, da so zavezanci postopali z revolucionarno Nemčijo, kakor z Viljemovo Neučijo, kar je zelo ogrožilo usvetje nemške revolucije, ki ni bila nikakršna šala, temveč globoka vernost, ni navzročilo vzbujev pristave reakcije. Kar se tiče Zveze narodov, je poudarjal, da je to doslej samo zveza držav in da jo je treba izpremeniti tako, da bo bila res izraz solidarnosti narodov.

Najvažnša točka dnevnega reda je bila razprava o premetitvi sedeža tretje internacionale iz Bruxellesa v London. Govornik Vandervelde je poudarjal, da je treba drugo internacionalo se le ustvariti, za kar je potreben zadosten ugled. Sedaj si stojiha nasproti London in Moskva: boljševizem in labourizem, ali — kakor se je izrazil govornik — najboljši zaostali delavski sloji v Evropi in najbolj razvito delavsko gibanje.

Ob zaključku je govoril Huysmans, ki je

ju. V ta namen je bil dobil od uradnikov pri tej državi. Illovačja Džerša strup v prahu in v kockah, kateri je bil najden pri njem, kakor tudi igle za injektorje in zdravilni fosfor v evezlu, vsebujejo neko opatijo, nevarno snov. Arretirane je imel brezplačno potni list za vso Madžarsko, kakor tudi priporočilo pismo na vso urado, da mu dajo potrebno pomoč. Našlo se je pri njem tudi 4500 kron. Za vsak umor bi bil dobil 30.000 kron, a za vsak sežig katkega javnega poslopja 10.000 kron.

Češkoslovaški uradniki so prišli na sled delovanju legije na Slovaškem in arretirali nekoliko njenih agentov, ki so se vtrihotepili na Madžarsko ozemlje.

ITALIJANSKO - GRŠKA POGAJANJA RADI DODEKANESKIH OTOKOV

RIM, 4. Spet med Grčijo in Italijo zaradi dodekaneskimi otokovi ni še rešen. Pogajanja med Venizelosom in italijanskim poslanikom v Parizu Longarejem se nadaljujejo. Italija vztraja odločno pri zahtevi po Rodu in Kastellorizu in poudarja, da je morala smatrati Venizelosov dogovor s Tittonijem za razveljavljen, ker Grčija ni baje izpolnila nekaterih gospodarskih obvez, vključenih v tem dogovoru. Smatra se, da se bo dosegel sporazum še pred podpisom turške pogodbe, ki se bo vršil v četrtek.

Boji med Angliji in domačini v Mezopotamiji

LONDON, 4. (S.) Uradno poročilo pravi, da se nadaljujejo boji v dolini reke Efrata. Nekoliko angleških posadk je bilo napadenih. Posadka v Dimaghi se je umaknila proti Irbaku. Neka močna kolona je bila napadena na poti iz Hille od domačinov in se je morala umakniti po hudem boju, v katerem je izgubila 60 mošt.

Odvetnik italijanskega poslanstva v Parizu ubit

PARIZ, 3. (S.) Mauricio Sicore, odvetnik italijanskega poslanstva v Parizu, je bil najden predmestnim mestem na Mozartovi ulici. Odvetnik je bil ustreljen iz revolverja. Najprej se je govorilo o samomoru, toda točna preiskava je dokazala, da je samomor izključen. Italijanski poslanik je prosil ministra znanjih stvari, naj uvede strogo preiskavo, kar se je tudi zgodilo.

ITALIJANSKA ZBORNICA

RIM, 4. Po razdelitvi poslanec v politične skupine so se že večer imenovali svoje zastopnike v komisijo za vnanje stvari. Danes se je nadaljevala razprava o nadaljnjih gospodarskih ukrepih in o sicer o zakonskem načrtu, ki vsebuje ukrepe za olajšanje kredita delavcem zadrugam in kmetom, ter s zakonskim načrtu za izboljšanje plač nižjemu postnemu osebju. V razpravi sta bila dva zakonska načrta sprejeta.

Na predložitveni seji se je nadaljevala razprava o ukrepih za pobujanje višanja cen in kar ne manka na nobeni seji — o interpelacijah zaradi krvavih izgub. Danes so bili na dnevnem redu spopadi med kmeti in orožniki v Millesimu in izgredi v Savoni.

Krvavi izgredi v Savoni

SAVONA, 4. Več izgredov v Millesimu se je vršilo večer takoj protestno zborovanje, po katerem je prišlo do krvavih spopadov z redarstvom, a malo s posameznimi častniki. Mnogi so vdrli tudi v kupaleta, kjer je pretepla in ranila vsakega častnika, ki ga je iskal. Bilo je veliko oseb ranjenih in nekateri mrtvih. V mestu je proglašena protestna stavka.

Domače vesti

Čitateljem in naročnikom v Gorici. Odpošiljanje lista za Gorico smo uredili tako, da odhaja iz Trsta že z jutranjim vlakom ob zgodnji uri, vendar bo list že predpoldne v Gorici. Uverjeni smo, da naši naročniki in čitatelji v Gorici sprejmejo to vest z zadovoljenjem.

»Dove voglamo arivare? — Kam hočemo priti? Postopanje italijanskih oblasti, civilnih in vojaških, z jugoslovanskim delom prebivalstva na zasedenem ozemlju je bilo že takoj po zasedbi sovražno in je postalo pozneje, in posebno v zadnjem času naravnost nedostojno kulturne države, kakor je Italija. Kaj se godi z nami, Jugoslaveni v Trstu, na Goriskem in v bližnji Istri ter delu Kranjske, je itak dovolj in preveč znano vsem, kar se godi po mestecih in vaseh notranje Istre z našim prebivalstvom, je naravnost tako grozno, da bi moral človek obupati nad tedanjem človeško kulturo, če bi ne bil prepričan, da so še na svetu ljudje, ki niso še — podvalili. Nad postopanjem z našim narodom v zasedenem ozemlju bi se moral zglašati tudi vsak pošten Italijan, toda doslej nismo še slišali besede iz italijanskih ust, ki bi bila vzela v zaščito jugoslovanske prebivalstvo na zasedenem ozemlju, čeravno so razmere prav dobro znane mnogim italijanskim osebom, katerih družinski položaj bi jih bil moral naravnost siliti k tožadnemu nastopu. Boriti se moramo sami, brez kakve tuje pomoči, proti eni celi, močnejši državi za obrambo ne samo naših kulturnih in narodnih pravic, temveč tudi za obrambo najemljenih človeških pravic. Tudi v borbi za globo življenje smo sami. Nič ne deli Tolko bolj bomo ponosni na uspehe, toliko bolj se bomo zavedali svoje moči. Tudi v naši zadnji največji nesreči smo ostali sami. Niti besedica ni padla v našo obrambo, tekmo vandalizma, ki smo jih prenašali s stisnjenimi zobmi. Dobro je tako: videli smo jasno, s kom imamo opraviti. Moral je priti še le mož iz Italije, da je odprl tukajšnjim socialnim demokratom, našim in italijanskim oči in se le sedaj je izpregovoril tukajšnji »Lavoratore« besedo, ki bi jo bil moral izpregovoriti že zdavnaj. Mislimo na članek v večernji juranji izdajaj omenjenega lista, v katerem se daje izraz nekoliko mislim in čustvom z ozirom na preganjanje, ki jih moramo prenašati primorski Jugoslaveni pod italijansko upravo. Verjamemo, da je »Lavoratore« odkritorečen v svojih protestih proti preganjanju jugoslovanskega življenja in življenja na teh tleh. Čudno pa se nam zdi le to, da se je ugledno socialistično glasilo obojavalo skoraj cel mesec po znanem pogromu, dokler se ni vendar enkrat odločilo, da se izjavi v zmislu svojega mednarodnega stališča. Dasi zahteva »Lavoratore« enake pravice le za eno slovensko stranko v naših deželah, t. j. za socialistično, je temeljni zvok celoga članka čut pravčnosti in članek kot takšen mora biti vsakomur simpatičen. Kar pa mu kvari ta njegov lep ton, to je nekoliko izpadov proti pretežno slovenskemu nacionalizmu, ki da se ne samo veseli te protislovenske politike sedanjih oblastnikov na Primorskem, temveč da jo tudi izkorišča — seveda v nacionalistične svrhe. Predvsem bodi povedano, in to dejstvo se premalo upošteva — da takšnega strupenega nacionalizma, kakršnega misli »Lavoratore«, pri nas Slovencev ni. Mi poznamo le ono zdravo rodoljubje, ki bi se dalo definirati takole: Ljubljeno do vseh socialnih institucij, ki so produkt delovanja slovenskih pokolenj v tej zemlji. Med temi institucijami figurira tudi naš jezik, naša slovensčina. Kakor nobene druge, tako ne mislimo tudi te institucije — namreč jezika — dati od sebe in jo vreči mlačno ali psom. Vi pa veste ravno tako dobro kakor mi »nacionalisti« (reče: rodoljubi), da zahtevajo vaši buržujski rojaki ravno to od nas, da se namreč odpovemo svojemu jeziku in da sprejmemo italijansko za svoj materni jezik. Tega mi Slovenci seveda ne moremo storiti in tudi nečemo, a v tem so zagotovo zločine vse naše stranke, kolikor jih je, in uverjeni smo vnaprej, da nas ne bo nobena dezavuirala. Vi ste boljše viki in komunisti, gospodje. Kot takšni morate vedeti bolje kot kdo drugi, kaj je prava svoboda. Gotovo je, da vaš nauk ne priznava takojmenovane individualne svobode, kakor jo pridiga anarhizem. Tudi mi menimo, da so institucije v socialnem in političnem življenju važnejši činitelji kot pa posamezne osebe. Ako hočete dati pravo svobodo kakšni skupini ljudi, tedaj spoštujte svobodo njenih institucij. Ravno tako je res tudi narobe: če hočete udariti kako večjo skupino, n. pr. tržaške in sploh primorske Jugoslaveni, tedaj udarite na njihove institucije. Zato pa se nam zdi vaše stališče popolnoma zgrešeno in naravnost antisocialistično, ko pravite, da se hoste potegovali za svobodo slovenskih proletarcev in nič drugega. Vprašanje je namreč, zakaj bi se v vaši drugi volji ne potegovali predvsem za svobodo in varnost socialnih institucij slovenskega proletariata, med katerimi institucijami se nahaja, kakor že rečeno, tudi slovenski jezik tega proletariata. Zdi se nam, da bi bili morali kot pravi socialisti jasno formulirati takšno zahtevo! Jasno je vsakomur, da narodni življenjski in padajo s svojimi institucijami. Ako hočete kak narod ubiti, ogrožite mu njegove socialne in politične, gospodarske i. dr. institucije. Vsaj ste s tem dotični narod popolnoma razorožili in onespobili. Ne vemo, ali je mislilo Lavoratorovo uredništvo tako ali drugače, toda nastopne vrste, ki jih je napisalo, so vendarle malo preveč dvoumne: »Ako misli italijanska vlada, da bo napravila iz Slovencev Italijane z brutalnim nasiljem, tedaj se moti in če kakoli Slovenci je močnejši razorožili in napraviti od njih prijatelje s tem, da se jim priznajo njihove pravice, da se jim da najširša svoboda in da se z njimi postopa na isti način kot z vsemi drugimi italijanskimi državljani.« Poleg dvoumnosti, ki vzbuja nekam neprijetno čustvo glede narodne politike primorskih socialistov (kako narodno politiko morajo pač imeti, kar internacionalna ni anacionalna), je treba zopet podčrtati napadno stališče »Lavoratora«, ki občeva svobodo in lepo postopanje le — posamezniku. Moramo ugotoviti, da so bili fašisti bolj »kumštini fantje« ter so nas udarili tam, kjer so vedeli, da nas bo najbolj bolelo, t. j. uničili so večji del našega kulturnega dela in plodu naše kulturne pridnosti. »Lavoratore« bi menda hotel ublažiti rano slovenskega plemena, toda da najde pravo zdravilo, je treba pred vsem najti pravo diagnozo. Te pa ne najde, dokler jo bo iskal pri posameznih proletarcih, kakor bi je kdo drugi ne mogel najti pri posameznih »buržujih« slovenskega plemena. Da pa se doseže cilj, glede katerega se mora vsak Slovenec popolnoma strinjati, »uglednim socialističnim glasilom«, t. j. da se doseže mirno sožitje jugoslovanskega in latinskega plemena na našem Primorskem, za to je treba najti in usvojiti to, kar smo pred kratkim imenovali v nekem našem članku z besedami »primorska formula«, ki se ji drugače pravi: dejčna avtonomija z dejčno ustavo in s priznano enakopravnostjo za obe primorski plemeni. Hic Rhodus, hic salta!

Ne obupajte! Prejeli smo: Poljaki pod nemško državo so bili pravi mučeniki. Država jim je zabranjala gojenje narodnosti na vseh koncih in krajih. Država je dajala na stotine milijonov za nakupovanje poljskih zemljišč, oziroma za koloniziranje zemlje po nemških priseljencih. Vključ temu se niti veliki Nemčiji ni posrečila ta na veliko zasnovana akcija. Poljaki so se vključ vsemu ohranili in razvijali, in danes niso več pod nemško pestjo!

PODLISTEK

Branka.

Av gust Senon. — Posl. M. C. — E.

»To ni možno. Varate se.«
»Oprostite, no motim se. Še sedaj obetam hudi mrav v svojih kosteh in spominjam se predobro, kako me je veter prepihal v gorah klancih.«
»Ah! Ah! Ah!« je začel načelnik oglišno kričati ter nabijati z dlani po svojih kolenskih, kimačo ter glavno kot kitajski mah. Učiteljica, prosvetiteljica naroda, pa na kmečkem vozu! Tristo mu mah! Mrav je padel na Jaljevo. Govorili bodo po Hrvaški, da je to zadnje mesto na svetu, govorilo se bo o tem po časopisih. Ej, žena, oprost! Reci draga baronica, ali ti nisem rekel nedavno pri večerji, da sem staro župnikovo kočijo izposodil za novo učiteljico? A ti si poslali kmečki voz. Kateri babe lopovskega sinu je to delo? Ha! je zakril načelnik ter udaril s pestjo zopet po kolenu. »Zasvetilo se mi je, zasvetilo! To sramota mi je napravil naš velevidni beležnik, tisti grh pijanec, naj ga ošine Bog! Ah! Ah! Pa se živi prišli v Jaljevo! Dajte, da vidim!« je zarezal ter me pogledal ostri v obraz. »Ste, pri moji veri! Kako čudo! Druga bi bila okamenela! Ah! Ah! Ah!«
Načelnikovi se je začelo čelo strašno mračiti.

rodni pravici, temveč tudi za obrambo najemljenih človeških pravic. Tudi v borbi za globo življenje smo sami. Nič ne deli Tolko bolj bomo ponosni na uspehe, toliko bolj se bomo zavedali svoje moči. Tudi v naši zadnji največji nesreči smo ostali sami. Niti besedica ni padla v našo obrambo, tekmo vandalizma, ki smo jih prenašali s stisnjenimi zobmi. Dobro je tako: videli smo jasno, s kom imamo opraviti. Moral je priti še le mož iz Italije, da je odprl tukajšnjim socialnim demokratom, našim in italijanskim oči in se le sedaj je izpregovoril tukajšnji »Lavoratore« besedo, ki bi jo bil moral izpregovoriti že zdavnaj. Mislimo na članek v večernji juranji izdajaj omenjenega lista, v katerem se daje izraz nekoliko mislim in čustvom z ozirom na preganjanje, ki jih moramo prenašati primorski Jugoslaveni pod italijansko upravo. Verjamemo, da je »Lavoratore« odkritorečen v svojih protestih proti preganjanju jugoslovanskega življenja in življenja na teh tleh. Čudno pa se nam zdi le to, da se je ugledno socialistično glasilo obojavalo skoraj cel mesec po znanem pogromu, dokler se ni vendar enkrat odločilo, da se izjavi v zmislu svojega mednarodnega stališča. Dasi zahteva »Lavoratore« enake pravice le za eno slovensko stranko v naših deželah, t. j. za socialistično, je temeljni zvok celoga članka čut pravčnosti in članek kot takšen mora biti vsakomur simpatičen. Kar pa mu kvari ta njegov lep ton, to je nekoliko izpadov proti pretežno slovenskemu nacionalizmu, ki da se ne samo veseli te protislovenske politike sedanjih oblastnikov na Primorskem, temveč da jo tudi izkorišča — seveda v nacionalistične svrhe. Predvsem bodi povedano, in to dejstvo se premalo upošteva — da takšnega strupenega nacionalizma, kakršnega misli »Lavoratore«, pri nas Slovencev ni. Mi poznamo le ono zdravo rodoljubje, ki bi se dalo definirati takole: Ljubljeno do vseh socialnih institucij, ki so produkt delovanja slovenskih pokolenj v tej zemlji. Med temi institucijami figurira tudi naš jezik, naša slovensčina. Kakor nobene druge, tako ne mislimo tudi te institucije — namreč jezika — dati od sebe in jo vreči mlačno ali psom. Vi pa veste ravno tako dobro kakor mi »nacionalisti« (reče: rodoljubi), da zahtevajo vaši buržujski rojaki ravno to od nas, da se namreč odpovemo svojemu jeziku in da sprejmemo italijansko za svoj materni jezik. Tega mi Slovenci seveda ne moremo storiti in tudi nečemo, a v tem so zagotovo zločine vse naše stranke, kolikor jih je, in uverjeni smo vnaprej, da nas ne bo nobena dezavuirala. Vi ste boljše viki in komunisti, gospodje. Kot takšni morate vedeti bolje kot kdo drugi, kaj je prava svoboda. Gotovo je, da vaš nauk ne priznava takojmenovane individualne svobode, kakor jo pridiga anarhizem. Tudi mi menimo, da so institucije v socialnem in političnem življenju važnejši činitelji kot pa posamezne osebe. Ako hočete dati pravo svobodo kakšni skupini ljudi, tedaj spoštujte svobodo njenih institucij. Ravno tako je res tudi narobe: če hočete udariti kako večjo skupino, n. pr. tržaške in sploh primorske Jugoslaveni, tedaj udarite na njihove institucije. Zato pa se nam zdi vaše stališče popolnoma zgrešeno in naravnost antisocialistično, ko pravite, da se hoste potegovali za svobodo slovenskih proletarcev in nič drugega. Vprašanje je namreč, zakaj bi se v vaši drugi volji ne potegovali predvsem za svobodo in varnost socialnih institucij slovenskega proletariata, med katerimi institucijami se nahaja, kakor že rečeno, tudi slovenski jezik tega proletariata. Zdi se nam, da bi bili morali kot pravi socialisti jasno formulirati takšno zahtevo! Jasno je vsakomur, da narodni življenjski in padajo s svojimi institucijami. Ako hočete kak narod ubiti, ogrožite mu njegove socialne in politične, gospodarske i. dr. institucije. Vsaj ste s tem dotični narod popolnoma razorožili in onespobili. Ne vemo, ali je mislilo Lavoratorovo uredništvo tako ali drugače, toda nastopne vrste, ki jih je napisalo, so vendarle malo preveč dvoumne: »Ako misli italijanska vlada, da bo napravila iz Slovencev Italijane z brutalnim nasiljem, tedaj se moti in če kakoli Slovenci je močnejši razorožili in napraviti od njih prijatelje s tem, da se jim priznajo njihove pravice, da se jim da najširša svoboda in da se z njimi postopa na isti način kot z vsemi drugimi italijanskimi državljani.« Poleg dvoumnosti, ki vzbuja nekam neprijetno čustvo glede narodne politike primorskih socialistov (kako narodno politiko morajo pač imeti, kar internacionalna ni anacionalna), je treba zopet podčrtati napadno stališče »Lavoratora«, ki občeva svobodo in lepo postopanje le — posamezniku. Moramo ugotoviti, da so bili fašisti bolj »kumštini fantje« ter so nas udarili tam, kjer so vedeli, da nas bo najbolj bolelo, t. j. uničili so večji del našega kulturnega dela in plodu naše kulturne pridnosti. »Lavoratore« bi menda hotel ublažiti rano slovenskega plemena, toda da najde pravo zdravilo, je treba pred vsem najti pravo diagnozo. Te pa ne najde, dokler jo bo iskal pri posameznih proletarcih, kakor bi je kdo drugi ne mogel najti pri posameznih »buržujih« slovenskega plemena. Da pa se doseže cilj, glede katerega se mora vsak Slovenec popolnoma strinjati, »uglednim socialističnim glasilom«, t. j. da se doseže mirno sožitje jugoslovanskega in latinskega plemena na našem Primorskem, za to je treba najti in usvojiti to, kar smo pred kratkim imenovali v nekem našem članku z besedami »primorska formula«, ki se ji drugače pravi: dejčna avtonomija z dejčno ustavo in s priznano enakopravnostjo za obe primorski plemeni. Hic Rhodus, hic salta!

Ne obupajte! Prejeli smo: Poljaki pod nemško državo so bili pravi mučeniki. Država jim je zabranjala gojenje narodnosti na vseh koncih in krajih. Država je dajala na stotine milijonov za nakupovanje poljskih zemljišč, oziroma za koloniziranje zemlje po nemških priseljencih. Vključ temu se niti veliki Nemčiji ni posrečila ta na veliko zasnovana akcija. Poljaki so se vključ vsemu ohranili in razvijali, in danes niso več pod nemško pestjo!

htevata red in pristojnost. Obenem vas prosim pri srčno vaše začeti in pomoči. Izpovedujem vam iskreno, da nisem prišla semkaj samo radi skorjice kruha, ampak da bi resno delovala za prosveto naroda. To moje znanje me je oduševilo, za tem ciljem grem naravnost, poslušam na strani kakršne slobodi osebe ozir, mirnim zavist in spletko ter želim za svoje delo nemotenega miru in udobnosti, kolikor se to strinja z mojim poklicem in mojimi sredstvi. Polna takih nad sem prišla v ta samotni romantični kraj svoje domovine, misleč, da bo tu vsakega več miru, manje spletko, nego tam v mestnem vrvenju. Nu, pri prvem sprejemu v tem kraju so mi peroti silno upadle, a moji ideali padajo vedno nižje.

Načelnica je poslušala ta moj uvod zelo pozornost, zdi se mi, da so ji moje besede izvale neko spoštovanje, da moje osebe, gospod načelnik pa je bil nekoliko osupen po tej ženski oraciji, ki mu — kakor je bilo videti na njegovem obrazu — ni bila povsem jasna.

»Prosim vas, zakaj padajo ideali,« se mi je začel v besedo, primakniti stotico zopet k meni. »Stanujem za sedaj v gostilni.«
»V gostilni,« — krčmi,« pri mesarju Pojtu z Bogom! To ni možno!« je zakričal načelnik, skočivši v vis.

»Ali, človek,« ga je pokarala načelnica, »bo že moglo, po pravi gospi.«
»Kaj je, verujite, gospod načelnik.«
(Dolga prihodaj.)

Pred 50 leti smo mi tržaški Slovenci bili veliki reveži. Imeli smo le eno družbo. Avstrijska oblastva na mislo šla na roko, ko smo si ustvarjali svoja ognjišča. In vendar smo jih ustvarjali. Danes smo zopet prišiteni ob zid takih, da nam ni dovoljeno niti zbiranje v javnih lokalih! Hudo je to, posebno nam niso šla na roko, ko smo si ustvarjali svoja to, da smo Slovenci, ki ljubijo svoj jezik in narod. Po slabem vremenu pride lepo — moji prijatelji, ker tako ne more in ne bo smelo ostati! Naši sosedje so nam jih nakrili že toliko, da oni, ki ni živel v teh krajih, ne more verjeti, koliko smo mi pretrpeli sedaj in tudi pod prejšnjo vladavino. Prestali smo; in ne le, da nismo obupavali, marveč smo se podvajali napore za to, da bi nas priznali za enakopravne! Pravico do življenja in do gojenja svoje narodnosti nam ne more zabraniti nihče — tudi ko bi prišel sam pokojni Atila nazaj — ne! Mi smo tu doma bolj nego oni, ki nas preganjajo in pri tem časa, ko nas bodo naši sosedje morali vsaj poslušati pri miru, kakor poslušamo mi njih že od nekdaj. Prej so se bali, da jih prej ali slej izpodrinemo, ali celo razaradimo! Česa se jim je bati pa sedaj? Avstrije, ki je tlačila bolj nas nego njih — ni več. Se-li morda boje, da jih uniči — Italija? Ako bi mi imeli zaščitnika, kakršnjega imajo danes naši sosedje, bi niti ne sanjali o kaki nevarnosti. Razume se, da niti Italija ne bo mogla in smela kar meni nič tebi nič dusiti kake druge narodnosti; posebno ne, ako ta narodnost spoštuje zakone, pod katerimi ji je živeti. Živih nas ne pojedo — umreti pa nam ni treba, ker smo mladi in krepi! Ni nam treba torej obupavati!

Družina Strahova, namočena »Tržaške posojilnice in hranilnice«, je zadel s požarom »Narodnega doma« najhujši udarec. Izgubila je vse. A vrhu vse te nesreče so nje glavari še zaprli, češ, da je osumljen, da je metal bombe. Do pred par dni so ga držali v zaporu, kjer se mu — ni najbolje godilo. Poznavalci razmer si že lahko mislijo, kako je bilo siromaku v tisti — senc! Ta družina se je odločila za izselitev iz Trsta. Zahvaljuje se iz globoke srca vsem ljudomilim dobrotnikom, ki so ji v strašnem položaju prišli na pomoč. Obenem pozdravlja iskreno vse svoje prijatelje in znance.

Uradne vesti

Mestna zastavljavnica. Danes v četrtek 5. t. m. predpoldne se bodo prodajali razni dragoceni predmeti serije 145 od št. 23101 do št. 24100, ki so bili sprejeti v novembru 1919. Popoldne prostovoljne dražbe.

Nevročljive poštna pošiljave. Tukajšnje pošto ravnateljstvo naznanja, da je seznamek nevročljivih poštinskih pošiljav iz meseca julija t. l. občinstvu na razpolago v prostorih njegovih uradov.

Iz tržaškega življenja

Arretacija. Pred dvema dneva smo poročali, da se je policiji posrečilo zaslediti nevarno tatinsko družbo, ki je bila pod vodstvom nekega Dunajčana po imenu Emila Fuchsa. Fuchs je bil arretiran, a policija je pridno iskala tudi druge člane te poštene družbe. Pri nadaljnih preiskavi se je ugotovilo, da je arretiran Fuchs ukradel precej perila neki E. Zemoni, ki je imela 1000 lir skode. En del njene perila se je našel pri neki E. Cui, ki je povedala, da ji je perilo prodal neki Josip Barut, stanujoč pri Sv. M. M. Zg. izkazalo se je tudi, da je bil Barut član Fuchsove družbe. Bil je seveda arretiran.

Orožnik, ki se je hotel obesiti. Orožnik Umberto Franciosa se je pregrešil proti vojaški disciplini. Radi tega prestopka je bil kaznovan z zapornim. Kazen je moral odsedeti v neki celici orožniške postaje v ul. Chiozza. Kazen pa je moral napraviti najugroževati tisk, kajti ni je mogel prenašati. Radi tega je sklenil, da si vzame življenje in s tem namenom se je obesil na oknu svoje celice. K sreči so opazili še o pravem času njegovi tovariši-orožniki, ki so tekli v celico in prezevali vrh. Poklicali so nato pomoč z rešilne postaje. S pomočjo umetnege dihanja so poklicali orožnika zopet k življenju ter je sedaj ven iz nevarnosti. Moral pa je v bolnišnico. Zanimivo je zabeležiti, da se je fa orožnik skušal ubiti že trikrat, a vedno brez uspeha, kajti vsakokrat so ga rešili še o pravem času.

Samomor. Večar pod noč se je zastupila s karbolno kislino neka 35letna Karolina Bertz, v ul. Punta del Lorno. Ko je prišel zdravnik rešilne postaje na lice mesta, je bilo že prepozno in ni mogel napraviti drugega kot ugotoviti smrt.

Lokomotiva zažgala gozd. Večar kmalu popoldne je začel gorati gozd ob železniški progi nedaleč od Miramarja. Poklicali so tukajšnje ognjevarce, katerim se je po stiriurnem naporu delu posrečilo pogasiti požar. Ogenj je nastal radi isker, ki so padle v gozd iz neke lokomotive.

Pisalni stroj. — Iz sedeža zveze hotelskih in gostinskih delavcev so ukradli neznan lopovi pisalni stroj vreden 2400 lir. Okraden je bil tudi zvezni tajnik, katerega je zmanekal dežni plašč. V zvezi s to tatvino je bil arretiran neki Antonio Sepic iz ulice del Toro št. 12. Neki Candido Visintini, stanujoč v ul. Macchiavelli št. 9, ki se je nedeželi te tatvine, je pobežal o pravem času in policija ga še vedno isče. Ukradeni pisalni stroj se je našel pri nekem mečtarju v ul. Milano 15, po imenu Abraham Agi, ki je izjavil, da je kupil stroj za 1050 lir. Proti njemu se je vložila ovadba radi nepošteno kupčije.

Ko je zagledal orožnike je začel bežati neki Josip Crisman. To se je zgodilo v ul. Cologna večerj okoli dveh po polnoči. Orožniki so se spustili za njim, ga dotekli in ustavili. Pri njem so našli eno prazno vrečo, eno rončelico in en ključ. V kolikor se tiče ključa, se je izkazalo, da gre prav vratom vile Salata v Kolonji na Hribu. To vilo so obiskali tatovi v noči od 31. p. m. Crismana so seveda spravili pod ključ.

Posamezni kosi strojev so zmanjkali že več časa iz trdke Carmellino in dr. v ul. Lazzaretto št. 17.

Tvrda je izračunala, da je imela na ta način več ko za 7000 lir skode. Nikakor se ni moglo priti na sled tatovom. Tatvina je bila naznanjena oblasti in po dolgem prizadevanju se je posrečilo policiji odkriti tat. To je baje neki Evgen Naum, 25 let star, stanujoč v ul. M. Luzzatti. Pri njem so našli en kos od stroja in ker je nameraval pri omenjeni trdki, je padel ves sum nani. Naum je bil arretiran.

Društvene vesti

Novo pogrebno društvo pri Sv. Ivanu (na Fridenču) priredi dne 15. avgusta (drugo nedeljo) sveto mašo po umrlih članih. Pri tem omenjamo z zadovoljenjem, da se to koristno in človekoljubno društvo v zadnjem času kaj lepo razvija. Število članov se je pomnožilo, a imetje je od avgusta lanskega leta porastlo od L. 2429 na L. 4387.

Za tiskovni sklad »Edinosti«

— Gospa Terezija Germek 20 L. Brejski 20 L. mlad, nekaptalist 10 L. P. sluge 30 L. Škorkljan 10 L. Budau 1 L.

DAROVİ

— Za družino Tornič darujejo: Gospa Terezija Germek 5 L. Brejski 10 L. Bančni uradnik po M. T. 530 L.
— Za interniranje na Proseku daruje Škorkljan 4 L.

— Gospa Terezija Germek daruje v počastitev spomina Milene Detelja CMD družbi 15 L. in za otroški vrtec pri Sv. Jakobu 10 L.
— Neimenovani za piparje 3 L.

— Seznam milodarov za poskodovance, ki so ob priliki sežiga tržaškega Narodnega doma prišli ob vse svoje premoženje. Grom Miro 100 L. Novelj 20 L. Pertotova A. 30 L. Horvat Benko 50 L. Strkelj 20 L. Janovsky 20 L. Lubičić 20 L. Domacini 5 L. A. D. 10 L. Sosti Karel 5 L. Fabčić Ante 10 L. Cibic Fran 10 L. Furlan Alojzij 50 L. Škabar Anton 2 L. Ravbar Viktorija 10 L. Guštin Franjo 2 L. Turčinović Ivan 2 L. Rauber Jožef 2 L. Rauber Ivan in Jeraj 3 L. Ravbar Josip 10 L. Bizjak Valentin 2 L. Guštin Anton 25 L. Škabar Jožef 5 L. Guštin Anton in Jožef 5 L. Guštin Anton 5 L. Zega Zofija 5 L. Bajt Marija 5 L. Gulič Ivan 1 L. Škabar Ferdinand 5 L. skupaj 439 lir.

Borzna poročila.

Tečaj:

Trst, 4. avgusta 1920.

Jadranska banka	490
Gerolimich	2000
Comlich	531
Libera Triestina	733
Lloyd	2115
Lusiano	2310
Martinolich	365
Oceanica	499
Premuda	565
Tripcovich	570
Ampele	625
Cement Dalmatia	398
Cement Spalato	394
Krka	508

Tuja valuta na tržaškem trgu:

Trst, 4. avgusta 1920.

Neprepčatene krone	9.60—10.00
avstrijsko-nemške krone	10.00—10.50
čehoslovaške krone	37.00—37.50
dinarji	92.00—95.00
lej	46.00—47.00
marke	45.50—46.00
dolarji	18.70—19.00
francoski franki	143.00—144.00
švicarski franki	320.00—325.00
angleški funti, papirnati	69.00—70.50
angleški funti, zlati	88.00—90.00
rublji	30.00—31.00

MALI OGLASI

NAJBOLJSEMU ponudniku oddam za sekanje 3000⁰ metrov bukovega lesa, 3000⁰ bukovihi drv in približno 15000⁰ smrek, vse na gorskem korenu. Nagle ponudbe na dr. Schulz, Hotel Ilirija, Ilirska Bistrica. 90

PRODAM radi selitve takoj dve hiši z vrtom, vod, plinom. Naslov pri upravi. 80

POŠTISTVO, 7 sob 1 kuhinje se proda skupno ali posamezno po dogovorni ceni. Na ogled ves dan v Via Udine 12, II. n. vrata 16. 89

KROJAŠKI pomočnik iz dežele išče dela. Naslov pri upravi. 76

ZENSKA pisarniška moč s prakso, zmožna vseh pis